

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Кафедра спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи
О.Б.Жильцов
“ 31 ” 20 15 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи дефектології

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки 6.010101 «Дошкільна освіта»

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність _____

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація _____

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма Спецкурс: «Основи дефектології» для студентів за напрямом підготовки «Дошкільна освіта».

Розробники: О.В. Мартинчук, кандидат педагогічних наук, завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

К. В. Луцько, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка;

Т.Є. Єжова, кандидат педагогічних наук.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти

Протокол від “25” серпня 2015 року № 1

Завідувач кафедри спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти
_____ (О.В. Мартинчук)

Розподіл годин звірено з робочим планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту Людини _____ Н. А. Клішевич

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.	4
Структура програми навчальної дисципліни.	6
I. Опис предмета навчальної дисципліни	6
II. Тематичний план навчальної дисципліни.	7
III. Програма	8
<i>Змістовний модуль I. Загальні питання дефектології.</i>	8
IV. Навчально-методична карта дисципліни «Основи дефектології».	11
V. Плани семінарських занять.	12
VI. Завдання для самостійної роботи.	15
VII. Індивідуальна навчально-дослідна робота.	16
VIII. Система поточного та підсумкового контролю знань	19
IX. Методи навчання.	21
X. Методичне забезпечення курсу	21
XI. Питання до екзамену.	22
XI. Рекомендована література.	23
Основна	23
Додаткова	23

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча навчальна програма з дисципліни «Основи дефектології» є нормативним документом Київського університету імені Бориса Грінченка, який розроблено кафедрою спеціальної психології, корекційної та інклюзивної освіти на основі освітньо-професійної програми підготовки молодших спеціалістів відповідно до навчального плану напряму підготовки 6.010101 Дошкільна освіта денної форми навчання.

Робочу навчальну програму укладено згідно вимог кредитно-модульної системи організації навчання. Програма визначає обсяги знань, якими повинен опанувати молодший спеціаліст відповідно до вимог освітньо-кваліфікаційної характеристики, алгоритму вивчення навчального матеріалу дисципліни «Основи дефектології», необхідне методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

«Основи дефектології» є складовою частиною дисциплін природничо-наукового циклу нормативного блоку. Її вивчення передбачає розв'язання низки завдань професійної підготовки висококваліфікованих і конкурентоспроможних фахівців у галузі дошкільної освіти відповідно до світових тенденцій та національного досвіду України, де передбачено різні форми організації освіти і соціалізації для дітей із вадами психічного, фізичного та (або) розумового розвитку, зокрема в умовах загальноосвітніх установ для дітей із нормальним розвитком (так зване інтегроване та інклюзивне навчання і виховання). Знання специфіки дітей з особливостями психофізичного розвитку надасть можливість педагогу організувати освітній процес з опорою на принципи корекції і компенсації порушення, уникнути помилок у визначенні шляхів і методів початку і виховання дитини.

В Україні згідно статистичних даних 9% від загальної кількості дітей мають порушення психофізичного розвитку і значна кількість цих дітей відвідує дошкільні навчальні заклади загального типу, де вони виховуються і навчаються разом з дітьми із нормальним розвитком, проте потребують спеціальної корекційно-спрямованої роботи для збереження їх розвитку, виправлення і компенсації певних вад, відхилень у процесі соціалізації. Зважаючи на вищезазначені аспекти, є потреба в ознайомленні майбутніх педагогів дошкільних установ з основами такої галузі педагогічної науки, як дефектологія.

Мета вивчення навчальної дисципліни «Основи дефектології» полягає у формуванні професійної педагогічної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів шляхом оволодіння знаннями й уміннями роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку, діагностики та корекції мовленнєвих порушень у дітей раннього і дошкільного віку, організації роботи з дітьми, що мають порушення мовлення, в умовах дошкільних навчальних закладів загального типу.

Завдання курсу:

➤ ознайомлення з методологічними і теоретичними основами дефектології;

➤ ознайомлення майбутніх вихователів масової системи освіти з підходами держави і суспільства до організації освіти дітей, які мають суттєві недоліки психофізичного розвитку, основами теорії та історії дефектології, понятійно-категоріальним апаратом цієї науки;

➤ оволодіння загальними уявленнями про особливості пізнавальної діяльності, емоційно-вольової сфери і всієї особистості в цілому різних категорій дітей з особливостями психофізичного розвитку;

➤ вивчення проблем і умов освітньої і соціальної інтеграції дітей з психофізичними порушеннями;

➤ формування професійного інтересу у педагога масової системи дошкільної освіти до проблеми виховання і навчання дітей з відхиленнями в розвитку, розкриття перед ним освітніх можливостей різних предметних галузей дефектології та потенційних можливостей розвитку дітей з особливими освітніми потребами.

У процесі вивчення курсу важливо зосередити увагу на *засвоєнні знань* із таких питань: історія розвитку і становлення систем допомоги дітей з порушеннями розвитку в Україні та світі, теоретичні основи дефектології.

Під час семінарських занять та самостійної роботи студенти *набувають уміння та навички*:

1. Аналізувати політику Української держави щодо розвитку спеціальної освіти в історичній ретроспективі.

2. Виокремлювати методологічні і теоретичні основи дефектології.

3. З'ясувати способи виявлення і подолання мовленнєвих порушень у дітей.

4. Опрацьовувати інформаційні джерела з метою ознайомлення з технологіями і методиками навчання дітей з різними порушеннями психофізичного розвитку.

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 36 год., з них ауд. 16 год., 8 год. лекцій, 6 год. семінарських, 2 год. індивідуальних, 2 год. МКР, сам. робота 18 год.

Вивчення студентами навчальної дисципліни «Основи дефектології» завершується складанням екзамену.

СТРУКТУРА ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

I. ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-професійний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS: <i>1 кредит</i>	Шифр та назва галузі знань <i>0101 " Педагогічна освіта "</i>	Нормативна
		Рік підготовки: 3.
Змістові модулі: <i>1 модуль</i>	Шифр та назва напрямку підготовки: <i>6.010101 Дошкільна освіта</i>	Семестр: 5
		Аудиторні заняття: 16 години, з них:
Загальний обсяг дисципліни (години): <i>36 годин</i>	Освітньо-професійний рівень: <i>перший (бакалаврський)</i>	Лекції 8 годин;
		Семінарські заняття: 6 годин;
Тижневих годин: <i>2 години</i>		Модульний контроль: 2 год.
		Самостійна робота: 20 годин
		Вид контролю: екзамен

II. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин							
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Практичних	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Підсумковий контроль
1.	Дефектологія як інтегрована галузь наукового знання. Предмет і завдання дефектології як науки.	8	4	2		2		4	
2.	Поняття «норма» і «відхилення» в психічному й особистісному розвитку дитини	8	4	2		2		4	
3.	Причини виникнення і класифікація порушень психофізичного розвитку.	8	4	2		2		4	
4.	Особливі освітні потреби й зміст спеціальної освіти	10	4	2			2	6	
<i>Разом за навчальним планом</i>		36	16	8		6	2	18	2

III. ПРОГРАМА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I ЗАГАЛЬНІ ПИТАННЯ ДЕФЕКТОЛОГІЇ

Лекція 1. ДЕФЕКТОЛОГІЯ ЯК ІНТЕГРОВАНА ГАЛУЗЬ НАУКОВОГО ЗНАННЯ. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ ДЕФЕКТОЛОГІЇ ЯК НАУКИ (2 год.)

Вступ. Поняття «діти з вадами психофізичного розвитку» та форми їх освіти (інституціалізація, інтеграція, інклюзія). Дефектологія як інтегрована галузь наукового знання про закономірності в розвитку, навчанні й вихованні різних категорій дітей з особливостями психофізичного розвитку. Сучасна термінологія в умовах сучасної гуманістичної парадигми дефектології (корекційної, спеціальної педагогіки). Основні предметні галузі дефектології. Об'єкт, предмет і суб'єкт дефектології як науки. Мета і завдання дефектології, її зв'язки з іншими науками.

Основні поняття теми: дефектологія (корекційна педагогіка), спеціальна освіта, особи з порушеннями та відхиленнями психофізичного розвитку.

Рекомендована основна література

1. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.
2. Синьов В.М. Основи дефектології: [навч. посібник] / В.М.Синьов, Г.М. Кобернік. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с.
3. Хитрюк В.В. Основы дефектологии: [учеб. пособие] / Вера Валерьевна Хитрюк. – Минск: Издательство Гревцова, 2009. – 279 с.

Рекомендована додаткова література

1. Концепція спеціальної освіти осіб з особливостями психофізичного розвитку в найближчі роки та перспективу. – К., 2003.
2. Специальная педагогика: [учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Л.И. Аксёнова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др. / Под ред. Н.М. Назаровой. – М.: Академия, 2001. – 400 с.
3. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
4. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.

Семінар 1. Основний категоріальний апарат дефектології в контексті сучасної гуманістичної парадигми освіти (2 год.).

Лекція 2. ПОНЯТТЯ «НОРМА» І «ВІДХИЛЕННЯ» В ПСИХІЧНОМУ Й ОСОБИСТІСНОМУ РОЗВИТКОВІ ДИТИНИ (2 год.)

Загальна характеристика понять «норма», «нормальний психічний розвиток». Середньостатистична і функціональна норма. Умови, що визначають можливості розвитку дитини. Загальні закономірності розвитку психіки в нормі. Фактори ризику (умови та особливості життя, вроджені та

набуті властивості організму), які підвищують вірогідність виникнення у індивідуума хвороби або несприятливо впливають на перебіг і прогноз наявного захворювання.

Основні поняття теми: норма, середньостатистична норма, функціональна норма, соціально-психологічний норматив, ідеальна норма, нормальний розвиток, критичний вік, фактори ризику.

Рекомендована основна література

1. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.

2. Синьов В.М. Основи дефектології: [навч. посібник] / В.М.Синьов, Г.М. Кобернік. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с.

3. Специальная педагогика: [учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Л.И. Аксёнова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др. / Под ред. Н.М. Назаровой. – М.: Академия, 2001. – 400 с.

4. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.

5. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.

Рекомендована додаткова література

1. Власова Т.О. О детях с отклонениями в развитии / Т.О. Власова, М.С. Певзнер. – М.: Просвещение, 1995. – 175 с.

Семінар 2. Загальна характеристика понять «норма» й «відхилення» в розвиткові дитини. Загальні й специфічні закономірності розвитку дитини.

**Лекція 3. ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ
І КЛАСИФІКАЦІЯ ПОРУШЕНЬ ПСИХОФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ
(2 год.)**

Розуміння норми і аномалії у психофізичному розвитку особистості. Структура порушення психофізичного розвитку дитини. Класифікація порушень психофізичного розвитку. Екзогенні та ендогенні причини порушень психофізичного розвитку. Спадкові, вроджені та набуті форми ураження певної функції.

Основні поняття теми: дефект, аномалія, патологія, структура дефекту, ендогенні й екзогенні причини, психічний дизонтогенез.

Рекомендована основна література

1. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.

2. Маруненко І.М. Роль спадковості та навколишнього середовища в генезі захворювань: [науково-методич. посіб.] / І.М. Маруненко, Л.Г. Горяна, Є.О. Неведомська. – К.: Вітас, 2010. – 64 с.

3. Синьов В.М. Основи дефектології: [навч. посібник] / В.М.Синьов, Г.М. Кобернік. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с.

4. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.

Рекомендована додаткова література

1. Специальная педагогика: [учебное пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений] / Л.И. Аксёнова, Б.А. Архипов, Л.И. Белякова и др. / Под ред. Н.М. Назаровой. – М.: Академия, 2001. – 400 с.

2. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.

Семінар 3. Структура порушеного розвитку дитини з різними особливостями психофізичного розвитку (структура дефекту). Види порушень психофізичного розвитку дитини.

Лекція 4. Особливі освітні потреби й зміст спеціальної освіти

Форми організації корекційно-педагогічної допомоги. Функції спеціальної освіти.

Специфічні принципи виховання та навчання дітей з порушеннями психофізичного розвитку. Особливості реалізації загальних дидактичних принципів у спеціальній освіті.

Особливості змісту освіти і навчально-виховного процесу в ДНЗ різних типів.

Основні поняття теми: зміст освіти, слухове сприймання, мовленнєве середовище, дактильно-жестова мова, білінгвізм, охорона зору, просторове орієнтування, стереотипія, поведінкова терапія, холдінг-терапія, комунікативна терапія.

Рекомендована література:

1. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.

2. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.

Контрольно-модульна робота

IV. Навчально-методична карта дисципліни «Основи дефектології»

I семестр: разом: 36 год.; лекції – 8 год., практичні заняття – 6 год., підсумковий контроль – 2 год., самостійна робота – 18 год.

Лекції	1	2	3	4
Теми лекцій	Дефектологія як інтегрована галузь наукового знання (1 бал)	Причини виникнення і класифікація порушень психофізичного розвитку (1 бал)	Поняття «норма» і «відхилення» в психічному й особистісному розвитку дитини (1 бал)	Особливі освітні потреби й зміст спеціальної освіти (1 бал)
Семінарські заняття	1	2		3
Теми семінарських занять	Дефектологія як інтегрована галузь наукового знання (11 балів)	Причини виникнення і класифікація порушень психофізичного розвитку (11 балів)	Поняття «норма» і «відхилення» в психічному й особистісному розвитку дитини (11 балів)	
Самостійна робота	10 балів		10 балів	
Поточний контроль	Модульна контрольна робота (25 балів)			
ІНДЗ	30 балів			
Загальна кількість балів	112 балів, коеф. 1,8			
Екзамен	40 балів			

V. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінар 1.

**Тема: Дефектологія як інтегрована галузь
наукового знання (2 год.)**

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Пояснити, чому дефектологія є інтегрованою галуззю наукового знання.
2. Визначити об'єкт і предмет дефектології.
3. Охарактеризувати основні завдання дефектології.
4. Охарактеризувати галузі дефектології.
5. Скласти схему дефектології з іншими науками.
6. Дати визначення основним категоріям і поняттям дефектології.
7. Обґрунтувати, чому корекція є ключовим поняттям дефектології.
8. Охарактеризувати процес компенсації.
9. Визначити, в чому відмінність між поняттями «реабілітація» та «абілітація».

II. Тестування студентів з теми.

Рекомендована основна література

1. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – С. 8-28.
2. Синьов В.М. Основи дефектології: [навч. посібник] / В.М.Синьов, Г.М. Кобернік. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с.
3. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
4. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.

Рекомендована додаткова література

1. Борякова Н.Ю. Педагогические системы обучения и воспитания детей с отклонениями в развитии: [учебное пособие для студентов педвузов] / Наталья Юрьевна Борякова. – М.: АСТ; Астрель, 2008. – С. 8-30.
2. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка.: [підручник] / Віктор Миколайович Синьов. – Частина I – Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – 238 с.

Семінар 2.

Тема: Загальна характеристика понять «норма» і «відхилення» в розвитку дитини. Загальні й специфічні закономірності розвитку дитини (2 год.)

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Охарактеризувати поняття «норма», «нормальний розвиток».
2. Охарактеризувати поняття «відхилення», «аномалія» розвитку.
3. Назвати особливості поведінки дитини в дошкільному віці, які можуть бути

- визначені як фактори ризику.
4. Назвати критерії, які покладено в основу виділення різних порушень.
 5. Визначити загальні й специфічні особливості дітей з порушеннями психофізичного розвитку, які потребують його корекції.
- II. Тестування студентів з теми.

Рекомендована основна література

1. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – С. 32-38.
2. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 11-13с.
3. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.

Семінар 3.

**Тема: Причини виникнення і класифікація порушень психофізичного розвитку.
(2 год.)**

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Причини порушень психофізичного розвитку дитини.
2. Значення ранньої корекції у розвитку дитини.
3. Основні види порушень психофізичного розвитку дітей та їх загальна характеристика.

II. Практична частина.

- Визначити структуру дефекту аномального розвитку дитини з порушенням слуху. 3
- Визначити структуру дефекту аномального розвитку дитини з порушенням зору. 3
- Визначити структуру дефекту аномального розвитку дитини з порушенням інтелекту. 3
- Визначити структуру дефекту аномального розвитку дитини з порушенням мовлення. 3
- Визначити структуру дефекту аномального розвитку дитини з порушенням опорно-рухового апарату. 3
- Визначити структуру дефекту аномального розвитку дитини з раннім дитячим аутизмом. 3
- Скласти карту знань «Закономірності розвитку психіки дитини з психофізичним порушенням». 3

Рекомендована основна література

1. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – С. 78-124.
2. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.

3. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – С.14-32.

Рекомендована додаткова література

1. Синьов В.М. Корекційна психопедагогіка. Олігофренопедагогіка.: [підручник] / Віктор Миколайович Синьов. – Частина I – Загальні основи корекційної психопедагогіки (олігофренопедагогіки). – К.: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2007. – 238 с.

VI. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Дефектологія як інтегрована галузь наукового знання (4 год.).

Тема 2. Поняття «норма» і «відхилення» в психічному й особистісному розвитку дитини (4 год.)

Скласти термінологічний словник.

Література

1. Астапов В.М. Введение в дефектологию с основами нейро- и патопсихологии / В.М. Астапов. – М.: Международная педагогическая академия, 1994. – 215 с.
2. Дефектология: [словарь-справочник] / Под ред. Б.П. Пузанова. – М.: Новая школа, 1996. – 80 с.
3. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.
4. Синьов В.М. Основи дефектології: [навч. посібник] / В.М.Синьов, Г.М. Кобернік. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с.
5. Специальная дошкольная педагогика: [учебное пособие] / Е.А. Стребелева, А.Л. Венгер, Е.А. Екжанова и др. / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – 312 с.
6. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.

Тема 3. Причини виникнення і класифікація порушень психофізичного розвитку (4 год.)

Тема 4. . Особливі освітні потреби й зміст спеціальної освіти (6 год.)

Підготувати доповідь на тему: «Причини виникнення порушень психофізичного розвитку» (нозологія за вибором студента).

Написати реферат на тему: «Психолого-педагогічна характеристика дітей дошкільного віку з розумовою відсталістю» (форма розумової відсталості чи ЗПР за вибором студента).

Література

1. Астапов В.М. Введение в дефектологию с основами нейро- и патопсихологии / В.М. Астапов. – М.: Международная педагогическая академии, 1994. – 215 с.
2. Маруненко І.М. Роль спадковості та навколишнього середовища в генезі захворювань: [науково-методич. посіб.] / І.М. Маруненко, Л.Г. Горяна, Є.О. Неведомська. – К.: Вітас, 2010. – 64 с.
3. Синьов В.М. Основи дефектології: [навч. посібник] / В.М.Синьов, Г.М. Кобернік. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с.
4. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
5. Закон України «Про дошкільну освіту».
6. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник. – К.: Акалемвидав, 2004. – С. 375-377.
7. Поніманська Т.І., Дичківська І.М. Дошкільна педагогіка. Практикум. Навчальний посібник. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2004. – С. 190, 194-195.
8. Спеціальна педагогіка / Под ред. Н.М. Назаровой. – М.: Академия, 2001. – С. 122-157.

9. Специальная дошкольная педагогика / Под ред. Е.А. Стребелевой. – М.: Академия, 2001. – С. 14-31.
10. Ф.Ф. Фицула. Педагогіка. – Тернопіль, 2002. – С.36-103.

Таблиця 6.1

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Тема 1 Дефектологія як інтегрована галузь наукового знання.	Індивідуальне заняття , модульний контроль.	5
Тема 2. Поняття «норма» і «відхилення» в психічному й особистісному розвитку дитини	Індивідуальне заняття, модульний контроль.	5
Тема 3. Причини виникнення і класифікація порушень психофізичного розвитку	Індивідуальне заняття, модульний контроль.	5
Тема 4. Особливі освітні потреби й зміст спеціальної освіти	Індивідуальне заняття, модульний контроль	5
Всього: 20 балів		

VII. ІНДИВІДУАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА

(навчальний проект)

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності студента, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни. Завершується виконання ІНДЗ прилюдним захистом навчального проекту.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Основи дефектології» – це вид науково-практичної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, висвітлює рівень опанування знаннями з дошкільної логопедії та практичними вміннями з визначення найоптимальніших шляхів подолання вад вимови фонем у дітей дошкільного віку, відображає певний рівень навчальної компетентності студента-бакалавра. З даної дисципліни студент виконує ІНДЗ (теоретично-практичне дослідження у вигляді конспекту інтегрованого заняття з подолання вад вимови фонем у дітей дошкільного віку на основі отриманих знань та умінь в результаті вивчення цієї навчальної дисципліни).

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена практична робота у межах навчальної програми курсу «Основи дефектології», яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, практичних, семінарських занять і охоплює значний обсяг змісту навчального курсу.

Вид ІНДЗ – творчий проект на тему «Особливості корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами» (нозологія і вік дітей на вибір студента). Творчий проект подається в друкованому виді та на електронних носіях. Презентація проекту готується з використанням інтерактивної дошки та

дидактичного матеріалу. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 7.1; 7.2.

Таблиця 7.1

Критерії оцінювання ІНДЗ (творчого проекту)

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети і завдань творчого проекту. Володіння понятійно-категоріальним апаратом.	5
2.	Критичний аналіз суті та змісту проблеми організації корекційно-розвивальної роботи з дітьми з порушеннями прозвитуку. Виклад фактів, ідей, результатів творчого пошуку в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій і перспектив подальшого розвитку даного питання.	10
3.	Наявність обґрунтованої власної позиції, пропозицій щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив удосконалення корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах дошкільних навчальних закладів загального типу.	5
4.	Оригінальність представлених матеріалів в аспекті методичного наповнення.	5
5.	Креативність викладу матеріалу (з використанням мультимедійних технологій).	5
Разом		30 балів

Таблиця 7.2

Шкала оцінювання ІНДЗ

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	26-30	Відмінно
Достатній	21-25	Добре
Середній	11-20	Задовільно
Низький	0-10	Незадовільно

VIII. СИСТЕМА ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Навчальні досягнення студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «молодший спеціаліст» із дисципліни «Основи дефектології» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 8.1., табл. 8.2.

Таблиця 8.1.

**Розрахунок рейтингових балів за видами поточного
(модульного) контролю**

№ п/п	Вид діяльності	Кількість рейтингових балів
1.	Відвідування лекції (1 бал)	4
2.	Відвідування семінарського заняття (1 бал)	3
3	Робота на семінарському занятті (10 балів)	30
4.	Виконання модульної контрольної роботи (25)	25
5.	Виконання завдання для самостійної роботи (5)	20
6.	ІНДЗ	30
Підсумковий рейтинговий бал		112

Коеф. $112 : 60 = 1,8$

Екзамен – 40 балів

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, доповіді.

➤ **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; конспекти занять.

➤ **Комп'ютерного контролю:** презентації доповідей та творчих проєктів.

➤ **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 8.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 68	«задовільно»	E
69-74	«задовільно»	D
75 – 81	«добре»	C
82-89	«добре»	B
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 8.3.

Таблиця 8.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань; позаяк у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за відвідування лекцій, семінарських занять, поточну роботу студента на семінарських заняттях, виконання самостійної роботи, написання модульної контрольної роботи.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Модульний контроль знань студентів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на семінарських заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

IX. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.

1) За джерелом інформації:

• *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

• *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.

• *Практичні:* вправи.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; інтерактивні методи навчання, створення ситуацій пізнавальної новизни та зацікавленості.

X. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КУРСУ

- ✓ опорні конспекти лекцій;
- ✓ підручники та навчальні посібники;
- ✓ навчально-методичні посібники;
- ✓ робоча навчальна програма;
- ✓ збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
- ✓ засоби підсумкового контролю (комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

XI. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Дефектологія як інтегрована галузь наукового знання про закономірності в розвитку, навчанні й вихованні дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
2. Основні предметні галузі дефектології.
3. Особливості сучасної термінології в умовах розвитку гуманістичної парадигми дефектології.
4. Об'єкт, предмет і суб'єкт дефектології як науки.
5. Мета і завдання дефектології.
6. Зв'язки дефектології з іншими науками.
7. Форми освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку.
8. Основні поняття дефектології та їх коротка характеристика.
9. Загальна характеристика поняття «корекція» як центрального в дефектології.
10. Загальна характеристика поняття «компенсація».
11. Загальна характеристика понять «реабілітація» та «абілітація».
12. Розуміння норми і аномалії у психофізичному розвитку особистості.
13. Структура порушення психофізичного розвитку дитини.
14. Класифікація порушень психофізичного розвитку.
15. Екзогенні та ендогенні причини порушень психофізичного розвитку.
16. Причини виникнення порушень психофізичного розвитку.
17. Види порушень психофізичного розвитку дітей.
18. Клініко-психолого-педагогічна характеристика дітей з інтелектуальною недостатністю.
19. Основні напрями корекційно-педагогічної роботи з розумово відсталими дошкільниками.
20. Психолого-педагогічна характеристика дітей із затримкою психічного розвитку.
21. Основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дошкільниками із ЗПР.
22. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями слуху.
23. Основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дошкільниками з порушеннями слуху.
24. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями зору.
25. Основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дошкільниками з порушеннями зору.
26. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.
27. Основні напрями корекційно-педагогічної роботи з дошкільниками з порушенням опорно-рухового апарату.
28. Психолого-педагогічна характеристика дітей з порушеннями мовлення.

ХІІ. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ДРУКОВАНІ ТА ІНТЕРНЕТ ДЖЕРЕЛА

Основні друковані джерела

1. Астапов В.М. Введение в дефектологию с основами нейро- и патопсихологии / В.М. Астапов. – М.: Международная педагогическая академия, 1994. – 215 с.
2. Власова Т.О. О детях с отклонениями в развитии / Т.О. Власова, М.С. Певзнер. – М.: Просвещение, 1995. – 175 с.
3. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6-ти т. / Л. С. Выготский. – М.: Изд-во Акад. пед. наук, 1983. – Т. 5. Основы дефектологии / Под ред. Т.А. Власовой. – 1983.– 369 с.
4. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.
5. Маруненко І.М. Роль спадковості та навколишнього середовища в генезі захворювань: [науково-методич. посіб.] / І.М. Маруненко, Л.Г. Горяна, Є.О. Неведомська. – К.: Вітас, 2010. – 64 с.
6. Синьов В.М. Основи дефектології: [навч. посібник] / В.М.Синьов, Г.М. Кобернік. – К.: Вища школа, 1994. – 143 с.
7. Спеціальна педагогіка: [понятійно-термінологічний словник] / За ред. акад. В.І. Бондаря. – Луганськ: Альма-матер, 2003. – 436 с.
8. Мартинчук О.В. Основи корекційної педагогіки: [навч.-метод. посіб. для студентів напряму підготовки «Дошкільна освіта»] / Олена Валеріївна Мартинчук. – К.: Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2010. – 288 с.

Додатководруковані джерела

Рекомендована додаткова література з сурдопедагогіки

1. Боскис Р.М. Учителю о детях с нарушениями слуха / Рахиль Марковна Боскис. – М.: Просвещение, 1975. – 143 с.
2. Белова Н.И. Специальная дошкольная сурдопедагогика / Н.И. Белова. – М.: Просвещение, 1985.
3. Г.Л. Выгодская. Руководство сюжетно-ролевыми играми глухих дошкольников / Гита Львовна Выгодская. – М.: Просвещение, 1964. – 154 с.
4. Трофимова П.В. Развитие движений у дошкольников с нарушенным слухом: [пособие для воспитателей] / П.В. Трофимова. – М.: Просвещение, 1979. – 109 с.

Рекомендована додаткова література з олігофренопедагогіки

5. Катаева А.А. Дошкольная олигофренопедагогика: [учебно-методическое пособие] / А.А. Катаева, Е.А. Стребелева. – М.: Просвещение, 1988. – 140 с.
6. Томпсон Л. Виховання дитини з розумовою вадою / Ліз Томпсон. – Київ: Фера, 1997.
7. Стадненко Н.М. Методика діагностики відхилень у розумовому розвитку молодших школярів та старших дошкільників / Н.М. Стадненко, Т.Д. Ілляшенко, Л.В. Борщевська, А.Г. Обухівська. – К., 1998. – 144 с.
8. Ульenkova У.В. Шестилетние дети с ЗПР / У.В. Ульenkova. – М.: Педагогика, 1990. – 184 с.

Рекомендована додаткова література з тифлопедагогіки

9. Земцова М.И. Учителю о детях с нарушениями зрения: [навчально-методичний посібник] / Мария Ивановна Земцова. – М.: Просвещение, 1973. – 159 с.

Рекомендована додаткова література з корекційної психопедагогіки

10. Дети с нарушениями общения: Ранний детский аутизм: [учебное пособие]. – М.: Просвещение, 1991.
11. Лебединская К. Диагностика раннего детского аутизма. Начальные проявления / К. Лебединская, О. Никольская. – М.: Просвещение, 1991.
12. Никольская О.С. Аутичный ребёнок. Пути помощи / О.С. Никольская, Е.Р. Баенская, М.М. Либлинг. – М.: Теревинф, 2000. – 336 с.
13. Кравцова А. Игра не для забавы. Развивающие игры для детей от рождения до трёх лет / А. Кравцова, А. Кукурудза, Н. Михановская. – Харьков: Каравела, 2003.

Рекомендована додаткова література з ортопедагогіки

14. Левченко И.Ю. Технология обучения и воспитания детей с нарушениями опорно-двигательного аппарата: [учебное пособие для студентов] / И.Ю. Левченко. – М.: Академия, 2001. – 187 с.
15. Шипицына Л.М. Детский церебральный паралич / Л.М. Шипицына, И.И. Мамайчук. – Санкт-Петербург: Дидактика Плюс, – М.: Институт общегуманитарных исследований, 2001.